

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

УДК 1:330 (177.77)

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.60.1>

ЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ «ПОЛІТИКИ ВИЗНАННЯ»

Тетяна Глушко

Український державний університет імені Михайла Драгоманова,

Навчально-науковий інститут філософії та освітньої політики,

кафедра філософії

вул. Пирогова, 9, 01601, м. Київ, Україна

В пропонованій статті представлено змістовно-концептуальний аналіз «політики визнання» в міждисциплінарній площині, а саме на перетині соціальної філософії та економіки. Перш за все, визначено логіку історичного розвитку самого концепту визнання, починаючи від філософії Г. Гегеля й до сучасних розробок в галузі «боротьби за визнання». Особливу увагу зосереджено на доробку авторів, які опрацьовують економічні аспекти політики визнання, а отже й економічної справедливості, в контексті таких категорій як перерозподіл, інклюзивна економіка, економіка визнання та ін. В межах дослідження виявлено, що дворівнева концепція справедливості Н. Фрейзер та «підхід спроможностей» А. Сена та М. Нуссбаум сприяли формуванню принципово нових важливих векторів подальшого розвитку даної проблематики як в контексті розвитку інституційної економіки, так й теорії соціального капіталу як продуктивного джерела розвитку економічних процесів. Аналіз економічних вимірів політики визнання продемонстрував, що імплементація відповідних принципів в соціальну практику є важливою як на локальному та регіональному рівнях, так й на глобальному. Зокрема прагнення сучасної України в цивілізаційній перспективі залишитися в просторі впливу європейських соціально-економічних практик, а також до подолання непомітного та руйнівних економічних наслідків військових дій, робить надзвичайно важливим вивчення соціально-економічних механізмів та інструментів сучасної політики визнання як такої, що сприяє розвитку інклюзивних економічних стратегій із залученням культурного та інтелектуального потенціалів усіх громадян. Сьогодні це є особливо важливим для українського суспільства, котре потребує активного залучення усіх соціальних груп до відновлення економічного потенціалу країни та продуктивної трансформації моделі української економіки.

Ключові слова: політика визнання, перерозподіл, економічна нерівність, соціальна справедливість, ідентичність.

Одним з ключових концептів сучасних теорій справедливості в соціальній філософії та політичній теорії є «політика визнання», яка постає як один з орієнтирів сучасного гуманізму [див. 14] та концепція, дослідницька увага котрої сконцентрована навколо проблем економічної нерівності та культурної ідентичності, а також пов'язаного з ними міжсуб'єктного визнання соціальних акторів – як індивідуальних, так й колективних. Ідея взаємного визнання («Anerkennung») вперше запроваджена в дослідженнях Г. Гегеля, а саме в його «Феноменології духу», де визнання розглядається як передумова формування самосвідомості, свободи та ідентичності, адже «самоусвідомлення ... зберігає своє *визнання* і свою чинність-у-собі як сутність, що існує для себе» (*курсив – Т.Г.*) [2, с. 355]. Також Г. Гегель відзначає, що саме «визнання виражає скасований розрив між моральною метою і реальністю, виражає повернення до моральної настроєності, яка знає, що ніщо не є слухним,

окрім права» [2, с. 324]. Тобто, як бачимо, онтологічні аспекти визнання для Г. Гегеля є значущими не лише на рівні індивідуальної ідентичності, а й в соціально-правовій площині.

Ця тенденція отримала подальший розвиток в межах концепту «політика визнання», що сформульований, у якості значимого феномену соціально-філософського дискурсу, відомим сучасним канадським філософом Ч. Тейлором [див. 5], котрий позиціонує визнання як базову потребу людини, від якої залежить формування її ідентичності, тоді як заперечення визнання стає різновидом культурного пригноблення. Разом з тим, він розвиває концепт визнання здебільшого у контексті обґрунтування ідеології мультикультуралізму, як етично обґрунтованої політики визнання, яка апелює до необхідності врахування потреб різних культурних груп, що характерно ліберальним демократіям.

Натомість концепт «боротьби за визнання» («Kampf um Anerkennung») сформувався під впливом гегелівської традиції й в межах неомарксизму франкфуртської школи. Зокрема гегелеву теорію визнання продовжує розробляти А. Гоннет, який ключовим елементом своїх досліджень вважає саме боротьбу за визнання й наполягає, що суспільна справедливість неможлива без морального визнання особистості. Дослідник акцентує увагу на трьох рівнях визнання, а саме йдеться про визнання на рівні сім'ї (визнання цінності особистості та її талантів), визнання в правовій площині (рівність усіх громадян перед законом) та соціальне визнання (солідарність як визнання соціальної цінності індивіда). Так, дослідник вважає, що «органічна цілісність форми суспільства ... полягає в інтерсуб'єктивному визнанні особливостей усіх індивідів» [8, с. 16], а «боротьба між суб'єктами за взаємне визнання їхньої ідентичності породжує внутрішньосуспільний тиск до практичного, політичного встановлення інститутів, які б гарантували свободу» [8, с. 5].

Як бачимо, особливу увагу дослідник приділяє важливості інституційного забезпечення визнання, що дає можливість екстраполювати цей феномен з суто культурної площини в політичну та економічну. Відповідно, «політику визнання» варто аналізувати не лише в контексті морального та культурного аспектів, а й як спосіб організації економічних інститутів, причому як на локальному, так й на міжнародному рівнях. Але, перш за все, варто відзначити, що особливу роль в розвитку економічних аспектів політики визнання відіграли дослідження сучасної американської авторки Н. Фрейзер, котра виступає одночасно і як критик «політики визнання» за її односторонній підхід до проблеми справедливості виключно через феномен культурного визнання ідентичностей, і, як дослідниця, яка суттєво вдосконалила цю концепцію та привнесла в неї новий важливий вимір – економічні аспекти справедливості, що, з її точки зору, можуть бути досягнуті лише *засобами синтезу перерозподілу та визнання*.

Власне, Н. Фрейзер продемонструвала, що культурні аспекти визнання ідентичності та економічний розподіл є рівноцінними та невід'ємними елементами соціальної справедливості, запропонувавши дворівневу концепцію соціальної справедливості – як на рівні культурного визнання, так й на рівні перерозподілу в сфері економічних відносин. Вона наголошує, що лише поєднання цих двох аспектів дозволяє досягти справжньої рівності, адже дослідниця розглядає *«перерозподіл як різновид боротьби за визнання»* (курсив – Т.Г.) [6, с. 3], котрий є важливим аспектом соціальних зрушень. Так, боротьба за права жінок має передбачати не тільки трансформацію суспільних уявлень на рівні культурних цінностей, а й відповідні економічні заходи, такі як рівна оплата праці, доступ до освіти тощо, які сприятимуть зміні статусу жінок та сприятимуть їх творчій самореалізації. Маємо визнати, що станом на сьогодні ця ідея активно розробляється в сучасній *феміністичній економіці* та є одним з важливих аспектів розвитку *інклюзивної економіки*.

Як бачимо, для Н. Фрейзер досить важливо було продемонструвати взаємозв'язок між визнанням та перерозподілом, оскільки вона зосереджує свою увагу на аналізі соціаль-

ної справедливості в епоху політики ідентичності, елементами якої стають перерозподіл, визнання та залученість. Дослідниця наголошує, що «лише шукаючи інтегративні підходи, які об'єднують перерозподіл і визнання, ми зможемо задовольнити вимоги справедливості для всіх» [6, с. 94]. Тоді як основні виміри несправедливості, з точки зору дослідниці, проявляють себе у формі експлуатації, економічної маргіналізації окремих соціальних груп на ринку праці та економічної депривації, як відсутності інституційного забезпечення доступу громадян до базових матеріальних умов необхідних для ефективної життєдіяльності.

Важливо, що дослідниця актуалізує цю проблематику й на рівні глобальних статусних конфліктів, стверджуючи, що неоліберальний капіталізм, який агресивно розширюється, радикально загострює економічну нерівність в сучасному світі. В таких умовах *боротьба за економічне визнання* набуває особливого статусу й «деякі захисники перерозподілу стають протекціоністами саме в той момент, коли економічна глобалізація унеможливує застосування кейнсіанства в одній країні» [6, с. 92], що призводить до поглиблення міжнаціональної економічної нерівності шляхом нав'язування національних рамок процесам, які за своєю суттю є транснаціональними. Н. Фрейзер вважає це проблемою неправильного фреймінгу, тобто вона не є прихильницею економічного націоналізму, як ідеологічного різновиду організації господарської практики, хоча, на наш погляд, досить показово, що саме такі тенденції ми значною мірою спостерігаємо в сучасних США.

Варто визнати, що дослідження Н. Фрейзер та її полеміка з А. Гоннетом [див. 6], сприяли суттєвим зрушенням у сфері розвитку дискурсу економічної справедливості та посприяли формуванню нових механізмів для подолання феномену економічної маргіналізації окремих суспільних страт. Переосмислення проблеми справедливості як в культурному (визнання ідентичностей та прав людини), так й в економічному (проблема перерозподілу та доступу до базових соціальних благ) продемонстрували, що *визнання* – це не лише морально-політична категорія, а й важливий чинник доступу до ресурсів, праці, освіти та соціального капіталу, а отже й до реалізації прав, можливостей та індивідуального потенціалу громадян, на чому особливо наголошують ще два визначні мислителі сучасності, які поглибили розвиток політики визнання в економічній площині крізь призму так званого «підходу спроможностей» (*capabilities approach*).

Йдеться про дослідження А. Сена [12] та М. Нусбаум [9; 10], котрі розглядають економічну справедливість вже саме як розвиток рівних можливостей громадян для реалізації їхнього потенціалу, тобто економічна справедливість постає для них у якості наявності рівного доступу до реалізації економічних спроможностей. Так, сучасний індо-американський економіст та філософ А. Сен в своїй ключовій праці «Development as Freedom» обґрунтовує основні засади розуміння визнання саме через інституційний доступ до реалізації спроможностей, він наполягає, що розвиток стосується не лише економічного зростання як такого, а й розширення людських свобод та забезпечення гідності, саме тому соціально-економічна практика суспільства має сприяти розвитку економічної, політичної та соціальної свободи її громадян. При цьому дослідник наголошує, що «бідність має розглядатися як позбавлення базових можливостей, а не просто як низький рівень доходів... брак доходу може бути основною причиною позбавлення людини реалізації спроможностей» [12, с. 87].

Тому окремо варто наголосити, що А. Сен формулює ідею економічного розвитку суспільства крізь призму саме розширення свобод громадян для реалізації їхніх спроможностей та відповідних інституційних можливостей, а не просто як зростання економічних показників. Як бачимо, особливу увагу він приділяє бідності саме як продукту невизнання, що створює соціальні умови депривації спроможностей, тобто позбавлення можливості

реалізувати економічні та політичні здібності. Відповідно, феномен економічної справедливості, за А. Сеном, мусить включати в себе етично-соціальні аспекти визнання економічних спроможностей та створення умов і можливостей для їх реалізації.

Сформовану А. Сеном тенденцію продовжує його послідовник М. Нуссбаум, яка так само працює в межах «capabilities approach», тобто підходу, який орієнтується на рівні можливості в реалізації спроможностей. Дослідниця акцентує увагу, що під людськими спроможностями мається на увазі «те, що люди насправді здатні робити і ким вони можуть стати», адже саме «спроможності можуть бути об'єктом спільного консенсусу між людьми, які в іншому випадку мають дуже різні ... концепції блага» [10, с. 5]. Зокрема в своєму дослідженні «Women and Human Development...» М. Нуссбаум застосовує підхід спроможностей до проблеми дискримінації жінок, який ми вже вище наводили як показовий приклад синтезу проблеми економічної нерівності з політикою визнання у контексті аналізу творчого доробку Н. Фрейзер.

Також М. Нуссбаум зазначає, що хоча перерозподіл в сьогоденні й здається відповідною формою виправлення минулого, однак принципи глобальної конкуренції значною мірою вигідні саме багатшим країнам, так само як і політика Світового банку та Міжнародного валютного фонду. Тому такі особливості сучасного світу роблять обґрунтованим висновок, що оскільки бідніші країни не конкурують на рівних умовах, «особлива увага до їхніх обставин та перерозподільчі дії видаються важливими для виправлення цього дисбалансу» [10, с. 116].

На наш погляд, цілком доцільно також наголосити, що М. Нуссбаум спирається й на категоричний імператив І. Канта, наголошуючи на сутнісному значенні принципу спроможностей кожної людини, адже останній заснований на кантіанському принципі кожної людини як меті. Вдосконалюючи «підхід спроможностей», М. Нуссбаум робить висновок, що «спроможність... є різновидом свободи: субстанційної свободи досягати альтернативних комбінацій функціонування» [10, с. 20]. Тобто вона наполягає, що йдеться не просто про здібності, що властиві людині, а й про свободи та можливості, які створюються в результаті поєднання особистих здібностей з можливостями політичного, соціального та економічного середовища, в якому розвивається соціальна ідентичність людини. Таким чином, підхід, заснований на спроможностях, по суті, демонструє, що важливим джерелом розвитку унікальної продуктивності соціально-економічних систем є не лише матеріальний та фінансовий капітали, а й їхній людський та соціальний капітали.

Відповідно, феномен «політики визнання» безпосередньо стосується розробки методики забезпечення справедливості не лише через визнання культурної, етнічної або гендерної, а також й економічної ідентичності різних соціальних груп. На противагу ідеї демонтажу ліберальної демократії, яка відстоюється більш пізньою концепцією «темного просвітництва», котре у якості альтернативи пропонує своєрідний різновид елітарного авторитаризму, політика визнання продовжує працювати над вдосконаленням соціальних практик демократичного суспільства.

Таким чином, політика визнання в економічній площині має враховувати наскільки соціальні інституції створюють можливості для економічної самореалізації громадян, зокрема показники доступності якісної освіти, доступу до ринку праці та охорони здоров'я. Разом з тим, феномен політики визнання важливий не лише на рівні локальному чи регіональному, а й на глобальному, де вона стає впливовим інструментом економічної деколонізації. Тобто визнання потребують не лише громадяни в межах окремих соціальних систем, а й окремі економічні нації як суб'єкти світової економіки [див. 3], незалежно від актуального рівня ключових економічних показників чи фактичного місця у світовому

виробництві. Саме в межах такої логіки сформувалися концепції інклюзивного капіталізму та *інклюзивної економіки*.

Саме в межах теорій економічної інклюзії формуються ідеї рівності доступу до ринку праці, капіталу та суспільних благ для усіх верств суспільства, незалежно від расового чи етнічного походження або статевої чи гендерної ідентифікації. Ідея економічної інклюзивності є однією з наріжних для інституціональної економіки, що зокрема прослідковується в роботі «Why Nations Fail...» Д. Аджемоглу та Дж. Робінсона, де автори відзначають, що політика визнання дійсно є важливою для створення інклюзивних економічних інститутів, адже саме «інститути... визначають успіх чи поразку нації» [1, с. 50].

Так, економічні інститути сучасного українського суспільства, як в умовах військової агресії з боку північного сусіда, так й зважаючи на наявність практик непотизму, потребують фундаментального переформатування та розробки стратегічних рівнів становлення нової економічної політики нашої держави в майбутній поствоєнний період. Визнання ж економічних стратегій України в межах Європейського союзу вимагатиме інституційного вбудовування нашої країни в економічну архітектуру європейських держав та узгодженого перерозподілу зон виробництва й економічного впливу.

Відповідно, на наш погляд, соціально-креативний потенціал «політики визнання» в економічній площині є досить продуктивним та перспективним дослідницьким напрямом, котрий потребує подальшого системного осмислення та уважного структурно-функціонального аналізу. На нашу думку, однією з найменш досліджених, але критично важливих сфер аналізу в сучасних умовах, є зв'язок між теоретичними принципами «політики визнання» та конкретними економічними процесами, які можуть забезпечувати її реалізацію в демократичних суспільствах. Адже політика визнання, як бачимо, може впливати на доступ до економічних благ, сприяти формуванню інклюзивних соціальних інститутів та розвитку інклюзивного ринку праці, а також вдосконаленню механізмів соціальної мобільності.

Відповідні державні програми в перспективі можуть змінювати економічний ландшафт суспільств, а брендинг культурної ідентичності може в перспективі сприяти створенню нових ринків, а отже збагаченню економічної культури людства, оскільки політика визнання акцентує увагу на необхідності підтримки анти-дискримінаційного законодавства у сфері економічних прав та свобод громадян, що дозволяє залучати до економічних процесів раніше виключені групи. Також саме в межах політики економічного визнання викристалізовується так звана *культурна економіка* та пов'язані з нею *культурні індустрії*, де визнання культурної унікальності стає основою для монетизації культурних продуктів.

Якщо для індустріальної доби ключовим аспектом економічного поступу була саме ідея продуктивності, яка майже не проблематизувала маргіналізацію меншин та не виявляла їхні приховані економічні потенціали, то для постіндустріальної доби поступово набуває важливості право на ідентичність та її визнання, а отже право на суб'єктність, в тому числі й в соціально-економічній площині. Становлення *економіки ідентичності* (identity economy), в межах якої приналежність до певної соціальної групи формує економічні привілеї або бар'єри, формуючи, в такий спосіб, соціальні ієрархії та інституціоналізовану економічну нерівність. Показники такої економічної та, особливо, фінансової несправедливості спонукають сучасних мислителів до аналізу стратегій «інклюзивної економіки» як альтернативи сучасного фінансового капіталізму, що дозволить подолати його недоліки.

Відповідну роль в процесі розвитку цих ідей відіграє в сучасному дискурсі й французький економіст Т. Пікетті, концепція економічної справедливості котрого значною мірою співзвучна філософським принципам політики визнання, особливо в контек-

сті рівності спроможностей. Так, дослідника надзвичайно хвилює тенденція до суттєвого зростання розриву в фінансових можливостях між бідними та багатими прошарками населення, котра в історичній перспективі перманентно зростає в геометричній прогресії [див. 4]. Разом з тим, в своєму дослідженні «Economics of Inequality» він наголошує, що «питання нерівності та перерозподілу є ключовим в політичних конфліктах» [11, с. 1].

Мислитель виокремлює різні системи перерозподілу, які він називає «*pure redistribution*» та «*efficient redistribution*», тобто «чистий» та «ефективний» перерозподіл. Так, чистий перерозподіл можемо спостерігати тоді, коли ринкова рівновага відповідає принципу Парето й неможливо змінити розподіл ресурсів таким чином, щоб у виграші були всі учасники економічного процесу, але соціальна справедливість все ж вимагає перерозподілу від більш забезпечених до менш забезпечених. Ефективний же перерозподіл доступний в умовах, коли недосконалості ринку дозволяють пряме втручання у виробничий процес для досягнення справедливого розподілу ресурсів. Таким чином, Т. Пікетті акцентує увагу на потребі перегляду економічної політики в бік забезпечення можливостей доступу суб'єктів економічної діяльності до економічних ресурсів та капіталу для створення умов для ефективного перерозподілу, що значною мірою співзвучно ідеям А. Сена та М. Нуссбаум.

Тому важливим аспектом сучасних досліджень має бути й *економіка визнання*, одним з прикладів дослідження котрої є однойменна розвідка К. Ховела [див. 7], який пропонує альтернативну філософську основу для вивчення економіки в історичному контексті, зокрема через спадщину окремих історичних постатей. Так, позиціонування італійського філософа XIX століття А. Росміні в контексті ідей сучасної економіки визнання є досить показовим, адже уявлення останнього про людську та економічну діяльність, засноване саме на «особистісних» здібностях людей. Тому досить показово, що дане дослідження сформувало суттєву концептуальну основу для розвитку альтернативних підходів до неокласичної економічної парадигми.

Зв'язок визнання з економічною інклюзією та соціальним капіталом демонструє, на наш погляд, особливу актуальність розробки, в контексті політики визнання, механізмів економічної інклюзії, виявлення економічних інструментів компенсації історичної маргіналізації суспільних верств або окремих етносів чи націй. Також не менш важливим виглядає й аналіз взаємозв'язку економічної інклюзії зі стратегіями формування соціальних ідентичностей та визначення можливої міри впливу визнання певних соціальних груп на їхнє економічне становище.

Разом з тим, варто звернути увагу й на деякі ризики політики визнання в економічній площині. Так, на жаль, іноді визнання може бути застосовано лише як маркетинговий інструмент або використовуватися суто символічно без реального перерозподілу, цей феномен отримав назву *комодифікації ідентичності*. Також, в окремих випадках, можуть виникати конфлікти між визнанням та довготривалою економічною продуктивністю, які варто аналізувати окремо. Важливо, що політика визнання в економічній площині також може бути позиціонована як один з індикаторів сталого розвитку, адже властивий їй принцип інклюзивності сприяє формуванню більш стійкої та інноваційної економічної системи, що частково продемонстровано в роботі Дж. Стігліца «Ціна нерівності» [див. 13], де автор наголошував, що економічна нерівність фактично руйнує демократичні інститути та економічне зростання.

Отже, політика визнання впливає не лише на символічну, а й на матеріальну реальність, сприяючи економічній інклюзії та формуванню більш рівноправних суспільств. Вона має суттєвий економічний потенціал, позитивно впливаючи на розвиток соціального

капіталу, ринкові механізми та економічну мобільність. У якості інституційної умови реалізації базових спроможностей, політика визнання сприяє утвердженню свобод та гідності громадян, створюючи сприятливі умови для розвитку альтернативних економічних моделей, заснованих на принципах рівноправного визнання. Тому потреба трансформації моделі української економіки, як у зв'язку зі знищенням економічних потужностей руйнівними наслідками війни, так й прагненням України до Європейського союзу, робить особливо важливою концентрацію дослідницької уваги на практичних можливостях сучасної «політики визнання» в економічній площині. Адже визнання, як чинник економічної мобільності, сприятиме подоланню соціальної нерівності та підвищенню ефективності економічних процесів всередині країни, уможливорюючи, в такий спосіб, розробку та впровадження більш ефективних стратегій міжнародної економічної співпраці, особливо в європейському економічному просторі.

Список використаної літератури

1. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Чому нації занепадають / пер. з англ. Олександра Дем'янука. Київ: Наш Формат, 2016. 472 с.
2. Гегель Г. Феноменологія духу / пер. з нім. Петра Таращука. Київ: Основи, 2004.
3. Глушко Т.П. Економічна теорія нації: соціально-філософський контекст. К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. 299 с.
4. Пікетті Т. Капітал у XXI столітті / пер. з англ. Н. Палій. Київ: Наш Формат, 2016. 696 с.
5. Тейлор Ч. Мультикультуралізм і «політика визнання» / пер. Р. Димерця. Київ: Альтерпрес, 2004. 172 с.
6. Fraser N., Honneth A. Redistribution or recognition? A political-philosophical exchange. New York: Verso Books, 2003. 197 p.
7. Hoveel C. The Economy of Recognition. Person, Market and Society in Antonio Rosmini. New York: Springer, 2013. 263 p.
8. Honneth A. The Struggle for Recognition: The Moral Grammar of Social Conflicts / translated by Joel Anderson. Cambridge: The MIT Press, 1995. 215 p.
9. Nussbaum M. Creating capabilities: The human development approach. Cambridge: Harvard University Press, 2011. 237 p.
10. Nussbaum M. Women and Human Development: The Capabilities Approach. Cambridge : Cambridge University Press, 2000. 312 p.
11. Piketty T. The Economics of Inequality / translated by Arthur Goldhammer. Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press, 2015. 142 p.
12. Sen A. Development as freedom. Alfred A. Oxford: Oxford University Press, 1999. 366 p.
13. Stiglitz J.E. The Price of Inequality. London: Penguin, 2012. 560 p.
14. Svetelj T. Politics of Recognition: The Guideline for Modern Humanism / The International Journal of Civic, Political, and Community Studies, 2013. Volume: 10, Issue 4. Pp. 45–53. URL: <https://doi.org/10.18848/2327-0047/CGP/v10i04/58259>

ECONOMIC DIMENSIONS AND PROSPECTS OF “RECOGNITION POLITICS”**Tetiana Hlushko***Dragomanov Ukrainian State University,**The Educational and Research Institute for Philosophy and Educational Policy,**Chair of Philosophy**Pyrohova str., 9, 01601, Kyiv, Ukraine*

The article is providing a substantive-conceptual analysis for the “recognition politics” in the interdisciplinary perspective, more particularly at the intersection of social philosophy and economics. The logic of historical development of the “recognition” concept was primarily considered from Hegel’s philosophy to modern “struggle for recognition” researches. Particular attention is focused on the work of authors who explore “politics of recognition” from the point of economic issues, and therefore economic justice, in the context of such categories as redistribution, inclusive economy, economy of recognition etc. The research has shown that N. Fraser’s two-level concept of justice and “capabilities approach” by A. Sen and M. Nussbaum have contributed to the establishment of fundamentally new important vectors for the further development of this problem both in the context of institutional economics and social capital theory as a powerful resource for the development of economic processes. Analysis of recognition politics economic dimensions has revealed that implementation of the relevant principles in social practice is important both at the local, regional and global levels. In this regard, the aspiration of modern Ukraine to be part of the European socio-economic practices in the civilization perspective, as well as to overcome nepotism and the devastating economic consequences of the war, makes it extremely important to explore the socio-economic mechanisms and instruments of modern recognition politics as such that contributing to the inclusive economic strategies, involving the cultural and intellectual potential of all citizens. This is especially important today for Ukrainian society, which demands active inclusion of all social groups for restoring the country’s economic capabilities and productive transformation of the Ukrainian economic model.

Key words: politics of recognition, redistribution, economic inequality, social justice, identity.